

NİJAD MİKAYILZADƏ

**İDRAK PO-
EZİYASI**

(Elçin İsgəndərzadə fenomeni)

«Vektor» Nəşrlər Evi
Bakı/////Azərbaycan-2009

Redaktor:
Prof. Dr. Nizaməddin ŞƏMSİZADƏ

**Nijad Mikayıladə «İDRAK POEZİYASI»
(Elçin İsgəndərzadə fenomeni).
«Vektor» Nəşrlər Evi. Bakı, 2009. 95 səh.**

©«VEKTOR» BEYNƏLXALQ ELM MƏRKƏZİ, 2009.

Elçinin mənə doğma olan tibbi elminə qədəm qoymuş qızı Aydana, beş yaşından «Həkim olacağam, elə indi də həkiməm» – deyən nəvəm Aydana, Tahir Salahovun, portreti Tretyakov qalereyasında asılmış Aydanına və ümimiyyətlə bütün Aydanlara xoşbəxtlik arzusu ilə!

***

Təxminən iki minlik kitabxanamda ölçüsünə görə ən iri (210x335mm) kitab Firdovsinin «Şahnamə»sinin illüstrasiyalı yubiley nəşri, ən kiçiyi (34x44) isə, Quranın miniatür nəşridir. Nə o qədər böyük, nə də bu qədər balaca – kiçik formatlı bir kitab da var ki, hər baxımdan yüksək zövqdən xəbər verən nəfis nəşrdir. Bir neçə dəfə oxuduğum bu kitabı yenə də hər-dən-bir açıb vərəqləyir, illüstrasiyalarına baxıram. İllüstrasiyalar məşhur dünya rəssamlarının (Fransisko Qoyya, Van Qoq, Amadeo Modilyani, Pablo Pikasso, Salvador Dali, Gennadi Brijiyatuk, həmçinin öz parlaq istedadlı rəssamlarımızın (Səttar Bəhlulzadə, Toğrul Nərimanbəyov, Adil Mirseyid) valehedici əsərlərinin uğurlu rəngli reproduksiyyalarından ibarətdir.

Söhbət olduqca geniş erudisiyalı, dünya şöhrətli alimimiz, tanınmış şair və nəşirimiz Elçin İsgəndərzadənin (Elçin Barat oğlu İsgəndərov) mənə səxavətli

avtoqrafla bağışladığı «Çərçivəsiz rəsmlər» (Bakı, «Vektor» Nəşrlər evi, 2004) kitabından gedir: «Xalqımızın görkəmli ziyalısı və alimi, əziz Nijad Mikayıldəyə dərin hörmət və ehtiramla müəllifdən. 19.10.2004».

Sonralar Elçin müəllim mənə Azərbaycan, türk, rus, ingilis dillərində daha əvvəl və sonra nəşr edilmiş bir çox başqa maraqlı kitablarını da bağışlayıb: «Pəncərə möcüzəsi» (Bakı, Gənclik, 2000), «Avtoportret» – «A self -portrait» (Bakı, «Vektor» Nəşrlər evi, 2008), «Ülkələr... İnsanlar... Sevdalar...» (Türkiyə, Ankara, Dekupe Baskı Hizmetleri, 2008), Beynəlxalq Rəsul Rza mükafatı laureatlarının E.İsgəndərzadənin şeirlərinin də daxil olduğu «Rənglər» adlı şeir antologiyası (Bakı, «Vektor» Nəşrlər evi, 2004), Adil Mirseyidin ona həsr etdiyi «Hardan baxsan görünən adam» (Bakı, «Vektor» Nəşrlər evi, 2006) adlı kitabı, «Vektor» və «Bayatı» jurnalları və s. və s.

Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığı «Çərçivəsiz rəsmlər» kitabını əlimə alan andan məni cəlb edib və öz cazibəsində saxlayıb. O gündən həmin kitab haqqında yazmaq xoş arzum olub. Amma uzun müddət bu iş mənə məsuliyyətli və çətin görünüb. Belə yüksək intellektual səviyyədə yazılmış əsərləri kifayət qədər düzgün şərh edə bilməyəcəyimdən çəkinmişəm. «Elçinə» adlı şeirim (Nijad. «Həyat haqqında düşüncələr». Bakı, «Mütərcim», 2007, səh. 106-107) bu cazibənin və tərəddüdlərin məhsuludur.

ELÇİNƏ

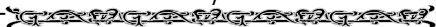
*Tanınmış alimimiz, orijinal şair və
naşir, professor Elçin İsgəndərzadəyə*

Şeir var oxuyursan,
başa düşürsən,
amma bir şey anlamırsan,
atırsan bir yana.

Şeir var,
başa düşürsən,
başa düşüləsi bir şey də
görmürsən,
tullayırsan
onun yanına.

Şeir var,
başa düşürsən,
xatırlayası bir şey
görürsən
ömrünün müəyyən
anında,
saxlayırsan həmişə
yanında.

Şeir də var

bir şey anlamırsan,
amma
əl çəkmək də
olmur asan.
Dəfələrlə
oxutdurur səni.
Təkrar-təkrar oxuduqca
başə düşürsən
həm şairin demədiklərini,
həm demək istədiklərini,
həm də şair deyəni.

Elçin İsgəndərzadənin «Çərçivəsiz rəsmlər» kitabına şairin on poeması daxil edilib. Bunlar (kitabdakı sıra ilə) Adil Mirseyidə, Amadeo Modilyani, Səttar Bəhlulzadə, Pablo Pikasso, Van Qoq, Salvador Dali, Fransisko Qoyya, Qarsia Lorca, Toğrul Nərimanbəyova, onuncu poema isə Bəhruz Kəngərli, Mircavad, Gennadi Briyatuk və şairin sevdiyi bütün rəssamlara həsr edilmişdir.

Kitabın redaktoru Adil Mirseyiddir. Tanınmış şairimiz Çingiz Əlioğlu kitaba

başlığı bir qədər qərribə səslənən, amma oxuduqdan sonra tamamilə yerinə düşdüyü bəlli olan geniş bir ön söz yaşamışdır: «Elçin İsgəndərzadə haqqında, təbii ki, poeziya haqqında, bir qədər də gənc şeirimiz barədə və ümumiyyətlə təkcə Elçin İsgəndərzadə haqda yox».

Elçin İsgəndərzadənin şəxsiyyətini və yaradıcılığını yüksək qiymətləndirən Çingiz Əlioğlu onu bir fenomen kimi təqdim edir: «Güman edirəm, desəm ki, bu gün mədəni həyatımızda, xüsusən ədəbi aləmdə bir Elçin İsgəndərzadə fenomeni mövcuddur, çox da elə böyük mübaligə kimi səslənməz. Qədim Qarabağ torpağının əsil kübar soyadlarına məxsus bir çox nəcib xüsusiyyətləri özündə birləşdirən bu gənc insan, texnika elmləri doktoru, professor, naşir, mühərrir, tanınmış ictimaiyyətçi və hər şeydən qabaq gözəl bir şairdir».

Çingiz Əlioğlu Elçin müəllimin şəxsən şahidi olduğum həssaslıq, alicənablıq, xeyirxahlıq, xoşniyyətlik kimi yüksək in-

sani xüsusiyyətlərindən bəhs edir: «Öz həmyaşıdlarının uğurlarına özününkü kimi sevinən, diqqətəlayiq bir həssaslıqla onların ən istedadlı və ən imkansızlarına bacardığı qədərində əl yetirən, ilk kitablarına həyat vəsiqəsi verən bir ziyalıdır».

Çingiz Əlioğlu Elçin İsgəndərzadənin gələcək xoşbəxt şair taleyinə inanır: «Bu inam, hər şeydən qabaq, onun dəyişilməz mənəvi əyyar ölçülərinin xaslığına əsaslanır, yüksək ziyalı səviyyəsindən gəlir, ən başlıcası isə istedadına güvəncindən doğur».

Qeyd edək ki, Çingiz müəllim «gələcək» sözünü işlətməyə də bilərdi. Çünki «Çərçivəsiz rəsmlər» kitabında bu tale artıq göz qabağındadır. Çingiz Əlioğlu həmin kitab barədə yazır: «Elçin «Çərçivəsiz rəsmlər»də öz mənəvi mayaklarını sərgiləyib. Mən qəsdən «mənəvi mayaklarının portretlərini» demirəm». Çünki bu poemaların heç biri portret iddiası ilə çıxış etmir, olsa-olsa burada Elçin özünün bir dəfə (və ömürlük!) sevdiklərinin

hüduzsuz səmadan cızıb ayırdığı kontur cizgilərini qeyd etməyə cəhd edir».

Çingiz Əlioğlu kitabın adını da özünəməxsusluqla izah edir: «Bu portret etüdlərinin, rəsmlərinin çərçivəsiz olması isə onlara müəllif məhəbbətinin sərhədsiz və hüduzsuzluğuna işarədir».

Elçin İsgəndərzadə özü də kitabına «Şeyrlərin rəsmləri, rəsmlərin şeyrləri» adlı ön söz yazmışdır. Bu, əslində müstəqil bir əsərdir və müəllif onu «Esse-rapsodiya» adlandırmaqda haqlıdır. Vətənpərvərlik hissi hopmuş, bu lirik esse «Çərçivəsiz rəsmlər» kitabının açarındır: «Dilindən, dinindən, dərisinin rəngindən asılı olmayaraq bütün cocuqlar rəsm çəkməyə meyilli olurlar. Əllərinə keçən kağız parçalarını, kitab səhifələrini, asfaltı, divarları cızırlar, qaralayırlar...

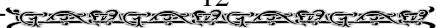
... Mən də uşaqlıq adlı bir məmləkətdən gəlmişəm. Gözümü açıb gəlin duvaqlı ağaclar, pəmbə buludlar, xınalı dağlar görmüşəm. Mənim göz açıb gördüyüm dağlar Şuşa dağlarıdır.

... Mən uşaqlıqda rəsm çəkmişəm, dağlara baxıb şeir qoşmuşam».

Lirik şeir oxucunu boyalar aləminə aparır, rəsm əsərlərinin isə öz poeziyası var. Odur ki, şairlərin rəssamlıqla məşğul olması, rəssamların şeir yazması təsadüfi deyil. Dünya yazıçılarından bir çoxunun rəsm əsərləri məlumdur. Məsələn, A.S.Puşkin, M.Y.Lermontov, V.V.Mayakovskinin adını çəkmək olar. Cübran Xəlil Cübran isə həm də peşəkar rəssam idi. E.İsgəndərzadə yazır: «Nazim Hikmətin də rəssamlıq istedadı vardı. Mən Nazim Hikmətin şeirlərini sevirəm. XX əsrin böyük rəssamı Pablo Pikasso da şeir yazırdı. Mən Pablo Pikassonun rəsmlərini sevirəm».

Elçin İsgəndərzadə adaşının hekayələrində və Çingiz Əlioğlunun şeirlərində də rəssamlıq istedadı görünür: «Elçinin hekayələrini sanki bir rəssam fırçasından çıxmış nəsr əsəri kimi oxuyuram. Oxuyuram və görürəm... Elçin nəsrin rəssamıdır».

Dünyalar qədər sevdiyim və yaradıcılığına pərəstiş etdiyim Çingiz Əlioğlunun da bir sıra şeirlərində avanqard rəssamlıq elementləri ilə qarşılaşıram.

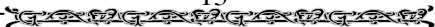
Rəssamlıqla poeziya qan qohumudu».

Uşaqlıq dövrü barədə «Şuşa dağlarının rəsminin şeirini qoşmuşam bəlkə» – deyən şair sonralar həmişə rəssamlarla yaxın dost olmuş, onların emalatxanalarının «aurası»nı bütün detalları, cizgiləri ilə yaddaşında həkk etmişdir.

E.İsgəndərzadə yazır: «Fransız şairi Blez Sandrarın bir gözəl kəlamı var. Sandrar deyir ki, şairləri rəssamlardan, rəssamları şairlərdən yaxşı heç kəs duya bilməz».

Bax, həmin fikir və düşüncələr, hisslər, həmin ovqatdır Elçin İsgəndərzadəyə bu on poemanı yazdıran.

Bunu da deyim ki, Elçin İsgəndərzadə kimdən, ya nədən keçmişdən, ya gələcəkdən yazır yazsın, Vətən nisgili heç vaxt yaddan çıxmır, Şuşa, Cıdır düzü, Xarıbülbul daim yad edilir.

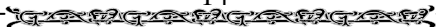

Fraqmentlərlə impressionist poema kimi təqdim etdiyi «Adil Mirseyidin göy-ərçinləri»ni Elçin İsgəndərzadə ən yaxın rəssam və şair dostuna həsr etmişdir. Bu həmin Adil Mirseyiddir ki, vaxtilə Elçin İsgəndərzadəyə «bir misra Füzuli şeiri» arzulamışdı. Elçin yazır ki, 1999-cu ildə qaçqınlıq, köçkünlük həyatı yaşayan şair dostu Əbülfət Mədətoğlunun «Dərdini danışan adam» kitabı işıq üzü görür. O kitab çap olunanda Əvülfət Mədətoğlunun ürəyində diş ağrısı vardı (yeri gəlmişkən «ürəyində diş ağrısı» uğurlu orijinal ifadədir – N.M.). odur ki, signal nüsxəsini Elçinə kitabın rəssamı, şair Adil Mirseyid aqağıdakı avtoqrafla ərməğan edir:

«Qardaşım Elçin!

Əbülfət bəy mənə səlahiyyət verdi ki, onun adından, onun dilindən bir kəlmə söz yazım: Sənə bir misra Füzuli sevdası arzulayıram...

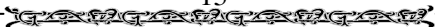
Adil Mirseyid
21.04.1999»

«Bir misra Füzuli sevdası»nı hər cür nemətdən, sərvətdən üstün tutub əzizinə məhz onu arzulaması, bir tərəfdən Adil Mirseyidin daxili aləminin zəninliyinə dəlalət edir, digər tərəfdən onun Elçin İsgəndərzadənin də böyük zəka sahibi olub, poeziyamızın zirvəsində tək duran dahi Füzulinin bir misrasını hər şeydən yüksək qiymətləndirəcəyinə əmin olduğunu göstərir.

Elçin İsgəndərzadə Adil Mirseyidin rəssamlıq istedadı haqqında yazır: «Adil Mirseyid flomasterlə mənim şəklimi çəkdi. Cəmi bir neçə xətlə, özümün belə xəbərim olmadan. Bu, Adil demişkən, «Pikossasayaq» bir cizgi rəsmidir. Və cəmi bir neçə xətlə çəkilmiş bu portret mənə çox əzizdi».

Həmin portretin kitabdakı reproduksiyası müəllifinin, doğrudan da böyük sənətkar olub, bir neçə cizgi ilə nəinki xarici oxşarlığa tam nail olduğunu, həm də E.İsgəndərzadənin daxili aləminə nüfuz

edə bildiyini göstərir. Poemada isə Elçin İsgəndərzadə Adil Mirseyidin daxili aləmini açır. Özü «Qara günlərə və qara çörəyə «Şükür» – deyən bu incə qəlbli insan «Ürəyini göyrəçinlərə yedirdir».

*«Şükür» – deyə-deyə qara günlərə,
qara çörəyə,
qırmızı şəraba,
açan çiçəyə,
ürəyini yedirdir Adil göyrəçinlərə.*

Göyrəçinlərin hər şeyi var, amma şairin sözlərindən qan damır, göyrəçin gözlərindən qorxur, utanır:

*Pəncərədə yuvanız,
Suyunuz, dəniniz var.
Bilirsinizmi qan damır
Şairin sözlərindən.
Bir şair qorxur bu gün
Bir göyrəçin gözlərindən.*

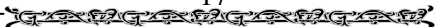

«Ürəyini göyərçinlərə yedirdən» şair Elçin İsgəndərzadənin ümidgahı olan ümumiləşdirilmiş obrazdır:

*Ürəyini göyərçinlərə yedirdən
Bir şair yoxsa məmləkətdə,
Deməli Xarıbülbülüm,
Sən qürbətdə yaşayırsan,
Qürbətdə...*

Əlibəy Hüseynzadənin Götedən belə bir tərcüməsi var: Eyvah ki, dünyaları fikrim dolaşırkən, təqibə nə at var, nə qanad var, nə də yelkən.

Düzdür, Faustdan fərqli olaraq at da, qanad da (təyyarə), yelkən də Elçin İsgəndərzadənin qulluğunda hazırdır və o dünyanı lazımınca gəzib və gəzir. Amma həmin misraları ona bu mənada aid etmək olar ki, fikirlərinin assosiasiyaları şairi daha geniş ənginliklərə (məsələn, Parisi gəzib, Eyfel qülləsinin önündə fotoşəkli olsa da) aparır və daim doğma yurduna qaytarır:

*Salam Cıdır düzü,
Solyut, Eyfel qülləsi,
Salam qürbət elə uçan
Bir qərib durna səsi...*

Yaxud:

*Gölyərçinlər Parisdə Pikassonu
tapmadılar,
Pikassonu tapmadıqlarından
Adil Mirseyidi də tapmadılar.*

*Qara torpaq, tutya torpaq,
qara torpaq da saralıb.
Orda bizim dağları
Yağı düşmən, sar alıb.*

Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığı id-
rak poeziyasıdır; oxucudan assosiativ tə-
fəkkür, hər sətir üzərində düşünməyi tələb
edir:

*Çərçivəsiz kətanda
İlahi söz möcüzəsi
Qızıl qanla yazılmış
Bir ömür faciəsi.*

«Rəssamın pəncərəsi» – Amadeo Modilyani və Janna Ebyuterinin xatirəsinə həsr edilmiş fraqmentlərlə elegiya-poemadır. Bu poemanın girişində şair doğma Şuşanı belə yad edir:

*Vəzən Şuşa qalası,
bəzən uzaq mavi Paris.
Bəzən başı qarlı dağlar,
bəzən dalğalı dəniz...*

məlumdur ki, dilənçi kökündə yaşayan istedadlı rəssam Modilyani gənc yaşında ölmüş, rəssamı dəfn etməyə apararkən buna dözməyən arvadı Janna özünü pəncərədən atıb həlak olmuşdur. Elçin İsgəndərzadə Parisdə rəssamların ağır həyatını təsvir edir:

*İllah da tənhalıqda,
yoxsulluqda, bahalıqda,
kətan, fırça və rənglər,
şərab və tütün baha.*

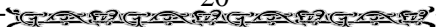
*Bu gözəlim Parisdə
Yaşanmış hər gün baha.
Gözlər soyuq, ürək buz –
İnsan ömrü çox ucuz...*

Dünyada Jannadan başqa heç kimi olmayan Modilyaninin həyatı xüsusilə faciəli keçir:

*Söylə, kimin var sənin,
bir Jannadan savayı.
Qardaşım Modilyanı
bircə ölüm havayı...
Amma qəbir çox baha
qəbir daşı da baha.*

Jannanın faciəsi ikiqatdır. O da dünyada kimsəsizdir, üstəlik kasıblıq ucbatından sərxoşluğa qurşanmış rəssam arvadı taleyini yaşayır:

*Ah, madam Janna, Janna,
Nə bacı var, nə ana...
Rəssam qadını olmaq,*

*asanmıdır sanırdın.
Axşamlar pəncərədə
bir şam kimi yanırdın.
Harda gecikir Modi,
Bəlkə yenə sərxoşdu?*

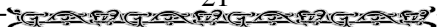
Jannanın həlakı müəllifi sarsıdır:

*Niyə başı bəlalı
bir rəssamı sevdin sən?
Janna Allah eşqinə
Atma özünü bu pəncərədən...*

Şair fəlsəfi düşüncələrə dalır:

*Bu dünya yalan dünyadı,
Ömür bir şirin rəya.
Ömür bir acı sevdadı,
Rəya nədi, gerçək nədi?
Dostlar, kim deyər mənə,
Tale nədi, fəlak nədi?*

«Səttar Bəhlulzadə nağılı» (rəsmlərlə poema) tabloları öz füsunkarlığı ilə

doğrudan da nağlı xatırladan böyük rəs-
samımıza həsr edilib. Poema nikbin ruh-
da başlanır:

*Xeyir dediyimiz Mələk
Qalib gələcək Şərə...
Bir müjdə gözləyirəm uzaqlardan,
Duman çəkiləcək bizim dağlardan...*

*Dağlardan duman çəkiləndə,
şəhid qardaşların ruhu güləndə,
durnalara qoşulub
uçuram Qarabağa –
bir bəxt ağacı əkərək
düz çöküb qara torpağa...*

Səttar Bəhlulzadə doğma yurdumuzun
təbiətinin romantikasını dərindən duyub,
parlaq boyalarla tərənnüm etməyi bacarı-
ran bənzərsiz sənətkardır:

*Səttar bir əsər çəkib –
«Kəpəzin göz yaşları»...
Yaz gəlinə gül açar*

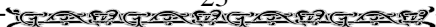

*dağların qara damları.
Bu dağların buludları
durna lələyi kimi,
xınalı axşamları
badam çiçəyi kimi.*

Elçin İsgəndərzadə özü də gözəl təbiət mənzərələrimizi, quşlarımızın Muğam üstə oxumasını sərrast qələmi ilə təsvir edir:

*Bizim axar sularımız
yaşıl yarpız qoxuyar.
Bir-birindən gözəl quşlar
«Muğam» üstə cəh-cəh vurur,
«Segah» üstə oxuyar.
Yaşılı maviyə çalan,
Mavisi yaşıla çalan
Sular axar, durular.
Burda quşlar ağaclara,
Ağaclar quşlara vurular...*

Bununla belə şair «göz yaşları» ifadəsinin törətdiyi assosiasiyalardan qaçınıb

ağ kətandakı səadəti bu günkü gerçəkliyimizlə müqayisə etməyə bilmir:

*Rəssam bir əsər çəkib –
Ağ kətanda ucsuz-bucaqsız
mavi səadət.
«Kəpəzin göz yaşları»yla
ağlayır bu məmləkət...*

qətiyyən dünya malında gözü olmayıb çox sadə həyat tərzini keçirən, ürəyi uşaq kimi saf olan Səttar Bəhlulzadə də Adil Mirseyid kimi, Elçin İsgəndərzadənin özü kimi Füzuliyə bağlı idi:

*Dərviş kimi,
yoq kimi
bir rəssam yaşayırdı
Abşeron torpağında
şeh kimi qeyb olurdu
bir ümid yarpağında.
Füzulinin misraları
Onun pənah yeri idi.
Çəkdiyi dəniz duzlu,*

*Qağayılar diriydi.
Könlü cocuq kimi ydi...*

Elçin İsgəndərzadə Füzuli misrasının
sehrini bir də xatırlayır:

*Bu dünyadan vaz keçdim
mən bir misra sehrinə.*

Sonra şair davam edir:

*Ölüm mələyim izləyir məni,
hər yerdə, hər zaman gözləyir məni
güzgülərdə, vitrinlərdə, pəncərələrdə,
qızların təbəssümündə
yazdığım şeirlərin
misraları arasında,
bir də sevdiyim qadının
gözlərinin qarasında...*

Elçin İsgəndərzadənin şəxsiyyətinə də-
rin hörmət bəsləyib poeziyasının vurğunu
olduğum halda (bəlkə elə buna görə) şai-
rin onu izləyən ölümü qızlarının tə-

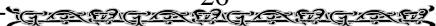

bəssümündə, sevdiyi qadının gözlərinin qarasında da görməsi barədə misralarına etiraz etməyə bilmirəm. Əlbəttə, bu misralar son nəticə etibarilə heç bir xoşagəlməzlik daşımayan fəlsəvi fikir assosiasiyalarının məhsuludur. Amma yenə də həmin ifadələrlə razılaşa bilmirəm.

Xalq yazığımız Anarın dünya şöhrətli klassik, Xalq şairimiz Rəsul Rzanın «Seçilmiş əsərlər»inə yazdığı «Çinar ömrü» adlı ön sözdə oxuyuruq: «Rəsul Rza yaradıcılığını tarixin arxivinə verməyə can atanlar tələsməsinlər. Aprelin 1-də vəfat edən Rəsul Rza mayın 19-da anadan olub».

Anar haqlıdır. Böyük sənətkarlar ölməzdir. Elçin İsgəndərzadə də haqlıdır: Səttar Bəhlulzadə də ölməzdir:

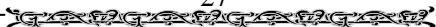
*... Rəssam Səttar Bəhlulzadə
dikəlib məzarından
uzaqlara baxırdı...
Əmircanda gömüldü,
Gömüldü qara torpağa.*

*Və...
Tunc heykələ dönüb
Yenə qalxdı ayağa.
... Harasa çox uzaqlara
Baxır
Tunc gözlərində tunc kədər.*

«Pikasso və minotavr» kubo-futurist poemadır. Elçin İsgəndərzadə Pikasso ilə öz arasında bir oxşarlıq, doğmalığı görür:

*Sən dünyanı gördüyün kimi deyil,
Düşündüyün kimi çəkərdin.
... Pikasso, mən də bu dünyanı
Düşündüyüm kimi
Görmək istəyirəm.
... Mən bir türk şairiyəm,
Sən Parisdə bir ispan.
Hara getsək, harda olsaq,
İnsanıq, Pablo, İnsan...
İnsan olmağın qəzavü-qədərindən
yazardı sizin Lorca,
bizim Nazim Hikmət!*

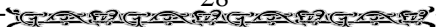

Fikirdən fikir yaranır: ispan Pikasso
ispan şairi Lorkanı, Lorkanın taleyi Mi-
kayıl Müşfiqi yada salır; şair öz faciələ-
rimizi də xatırlamaya bilmir:

*Pikassonun rəsmlərinə baxıram,
Lorkanın şeirlərini oxuyuram,
Güllə səsi gəlir qulaqlarıma.
Durub bağlayıram pəncərələri –
yalvarıram, İlahi, İlahi,
yoy güllə səsi gəlib çatmasın
körpə uşaqlarıma.
Mikafıl Müşfiqin cavanlıq
şəkli baxır divardan,
baxır, gülümsəyir, elə bil,
elə bil heç 37-də 29 yaşında
güllələnən şair deyil.*

Deməli,

*Bir güllə məsafəsi qədərmiş,
İspaniya ilə Azərbaycan arası...
Bir güllə məsafəsi qədərmiş,
Pikasso ilə mənim aramdakı məsafə...*

Daha bir paralel:

*Sizdə bir Hernika faciəsi var,
Bir-birinə qarışıb,
Qarışıb bir-birinə*

*Uşaqların, anaların
Quşların, çiçəklərin fəryadı.
Apakalipsis poemasıdı
Sənin «Hernikan».
Sənin göyərçinlərin yaralı,
Mənim Xarıbülbülümün bağırı qan.*

Poemanın başlığında ki Minotavra gəldikdə isə o, Pikassonun içindədir, həm də xehirxahdır. Yəqin ona görədir ki, şair də hərdən Minotavr olmaq istəyir (axı, yuxu gerçəkliyin inikasıdır!):

*Xeyirxah bir Minotavr
Uyuyurdu Pikassonun içində...
Pikasso yuxuma gəlir hərdən,
Yuxuda gah o Minotavr olur,*

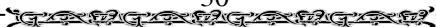

gah da mən...

«Van Qoqun günəbaxanları»nı Elçin İsgəndərzadə poema-rekviyem adlandırır – Van-Qoqa rekviyem. Axı adamlar kiminsə özlərindən üstün olmasına dözmürlər; «adamlar arasında İnsan» olmalarından elə İnsan olduğu üçün qisas alırlar, məhv edirlər:

*Bir ömür yaşadı o,
günəbaxan kimi yandı,
özünün dediyi tək
adamlar arasında İnsandı.
... Adamlar arasında
İnsan olan zavallını
Həbsxanalar, dəlixanalara salarlar,
ondan İnsan olmanın
intişamını alarlar.*

Ölməz əsərlər yaradan əksər həmkarları kimi, Van Qoq da indi milyonlara satılıb-alınan rəsmlərini «bir qarnı ac, bir qarnı tox» çəkib:

*Rəsmlər çəkdin
Bir qarnı ac, bir qarnı tox,
Çəkdiyın rəsmlərin
Ölümdən qorxusu yox.*

Şair Van Qoqun demək olar ki, eyni taleli rəssam dostu Pol Qogen Haiti adasına gedəndən sonra onun tamamilə tənha qalmasını, həmişə ona dayaq olub, maddi kömək göstərən qardaşı Teonu, əsərlərində dəfələrlə təsvir etdiyi Arl gecələrini, «bir çimdik qara tütünü, əriyən şamı və qəlyanı» xatırlatmaqla sanki rəssamın həyatını gözmüzüm önündə canlandırır:

*Qogen də çıxıb getdi
Haiti adasına...*

*Ax, sarı ayrılıqlar,
Ax, Arl gecələri...
Ölüm bir kabus kimi
Dolaşır küçələri.*

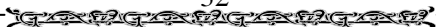
*... Bir çimdik qara tütün,
Əriyən şam və qəlyan...
Teonun məktubları
Qogenin təbəssümü...
Bu dünyanı dolaşır
Ölüm bir kabus kimi...*

Təbiidir ki, bu fikirlər Elçini Cüdürlüdüzlünə gətirir:

*Yəhərləyək ağ atları,
çapaq Cıdır düzlünə...
Bir cüt günəbaxantək
boylanaq göy üzünə...*

«Salvador Dali üçün madriqal»ı Elçin İsgəndərzadə sürrealist poema kimi təqdim edir və epigraf kimi rəssamın öz sözlərini (Sürrealizm – mən özüməm) və rərək yazır:

*Sən sürrealizmin özü idin,
Sən fələyin gözü idin,
Sən əsrin sözü idin,
Salvador Dali....*

*Bəlkə tamam başqa bir məxluqdu, –
Sən bəni-insan deyildin.
... Mənim dəlidən bircə fərqi var –
Mən dəli deyiləm – deyərdin.*

S.Dalinin əsərlərinin bir növ qısa icmalını verən şair «qara yağışların yağdığı ana yurdu» da xatırlayır:

*Sürrealist saatlarda
Zaman damla-damla əriyir.
Ölüm dəniz sahilində,
qum üstündə
iz salmadan yeriir...
yaddaş qurumuş
ağacdı burda.
Qara yağışlar
yağır ana yurda.*

Çoxları rəssamın ulduzlardan çox yuxarıda olması həqiqətini həzm edə bilmirdi:

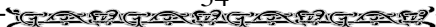

*Səni etiraf etməkdən
qorxardı zavallılar
qafasında yellər əsən
kөнülləri havallılar.
Sənin Vətən eşqin də
kiməsə göz dağıydı.
Sən ulduzlardan çox yuxarıda
Sürrealist maviliklər içindəydin,
Buludlar səndən aşağıydı...*

Görkəmli yazıçımız Anarın «anlanılmamaq dərdi»ni vaxtilə Salvador Dali də yaşamışdı:

*Səni anlamadılar
doğmalar da, yadlar da...*

Elçin İsgəndərzadənin rəssama verdiyi sualdan görünür ki, o, Kataloniyada da Xarıbülbülün olmasına inanır və bunu bir sirr kimi açmasından aydın olur ki, şair özü hətta İspaniyada Xarıbülbülün olma-

sını dəqiq bilir. Axı Qarabağda bülbüllə
şair qoşa doğulur:

*İzn ver bir sirr açım
mən bir sirr açım sənə.
Xarıbülbül gördünmü
Katalon torpağında?
Xarıbülbüllə şair,
Şairlə Xarıbülbül
Qoşa doğulur burda –
Xarıbülbüllərin Qarabağında.*

Elçin İsgəndərzadə Salvador Dali ilə
özü arasında oxşarlıq görür:

*Mənim babam Dədə Qorqud,
sənin baban Don Kixot,
amma hər ikimizi
ovsunlayır müqəddəs ad.
Mən bir od oğluyam
Sən dənizdən çıxmısan,
Rast gəldiyin bütləri
Uçurtmusan, yıxmısan.*

Vətəninə bağlı olan rəssamla alovlu və-
tənpərvər olan şairin Vətənlərinin taley-
ində də paralellik var:

*Nə Paris,
Nə də Nyu-York
Saxlaya bilmədi səni –
Harda olsan üfüqdə
İlğım kimi gördün Ana Vətəni...
... Öz qanıyla suvardılar bir zaman
sənin məmləkətini
... Mənim yuxularıma
Qanlı döyüşlər girir.
Hardasa bir mələk ana
Şəhid qəbri üstündə
Ağlamadan hönkürür...*

«Qoyya» – poema kapriççiodur. Saraqosda əsən mart küləyini (boçarros) Abşeronun giləvarı ilə yanaşı xatırlayan şair Qoyanın rəsmlərində səadət ümidi görür:

*Saraqosda boçarros,
Abşeronda giləvar.*

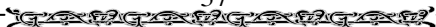
*Qoyyanın rəsmlərində
Səadət ümidi var.*

Amma bu ümid Qoyyanın öz «ruhunu soyması» bahasına başa gəlir:

*Boçarrosda doğuldu,
qürbətdə öldü Qoyya.
rəsmlərə ruh verdi
Öz ruhunu soya-soya.*

Qoyyanın əsərlərinin yüzillərlə tərəvətini itirməməsi, şübhəsiz onun parlaq istedadının bəhrəsi, həm də bu fədakarcasına zəhmətinin nəticəsidir:

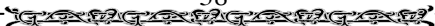
*Hersoginya Alba
yüz il sonra da yenə
yüz il əvvəl olduğu tək
gülümsəyir mənə.
«Bir tabloda – Çılpaq Maxa,
Bir tabloda – Gülləbaran».*

Qoyyanın «Gülləbaran»ı Elçin İsgəndərzadəyə bu günümüzü xatırladır – zaman geri fırlanır:

*Geri fırlanır Zaman –
Güllə səsi gəlir XVII əsrdən,
Güllə səsi gəlir İspaniyadan,
Güllə səsi gəlir Qarabağdan,
Güllə səsi gəlir dünyadan...
Qoyya, Fransisko Qoyya,
Qurşuna tuturlar bizi,
Qurşuna tuturlar
Ürəyimizi, kürəyimizi,
Qurşuna tuturlar qəlbimizi...*

Dostu Nizami Aydının xatirəsinə həsr etdiyi «Lorka və qara Ay»ı müəllif ispan gitarası üçün poema kimi təqdim edir və ölümün qarşısında əyilməyən cəsur şairin sözlərini epiqraf kimi verir: «Ən kədərli sevinc şair olmaqdı. Başqa heç nə hesaba gəlməz. Hətta ölüm də».

Kitabın illüstrasiyaları arasında Lorkanın rəssamlıq istedadından xəbər verən qrafik rəsmləri vardır.

Lorkanın faciəsi Elçin İsgəndərzadəni dərindən mütəəsir edir. O, dünyanın fani-liyindən, insan həyatının etibarsızlığından şikayətlənir:

*Ömür bir qurşunla sona yetərsə,
Şeir yazmağa,
Yuxu yozmağa,
Başımızın üstündən
Sevdiyimiz qadınların
Sevdalı şəklini asmağa
Dəyərmə Federiko Qarsia Lorka?!*

Lorkaya soldan vurulan güllənin onun sol cibindəki son şeirini qana boyaması mənə başından qılıncla vurulan üçüncü xəlifə Osmanın oxuduğu Quran səhifələrinin qana boyanmasını xatırladır. Məncə hər iki hadisə rəmzi mənə daşıyır (Akademik Ziya Bünyadovun ağzından vurulması kimi!):

*Lorka, Lorka,
Güllələdilər səni
Fiqarosda
bir ağacın dibində,
son şeirin qana boyandı
şair sənin sol cibində.*

Şair Lorkanın ölümünü fiziki olaraq hiss edir və qara Ayı da ölüm rəmzi sayır:

*Bir Əndəlus gitarası
Ağlayır ürəyimdə.
Və bir namərd gülləsi
Gül açır kürəyimdə...*

***

*Qara Ay nədi, şair
heç qara Ay olurmu?*

*... Qara Ay döysə bir gün
kiminsə qapısını
demək ölüm gəlir, dostum,
ölüm gəlir,
gözünü yum...*

***

*Yenə ümid yollarını
ruzigarlar bağladı
şairi öldürdülər,
göy üzündə Ay ağladı.
Göy üzündə qara Ay,
Laylay, Federiko, laylay.*

Elçin İsgəndərzadənin Lorkanın ölümü barədə düşüncələri onu belə bir nəticəyə gətirir:

*Ölüm deyil, torpaqdı,
torpaqdı hər şeyin sonu.
Göy üzündə dəfn olunmaq istərdi,
göy üzü götürmür insan oğlunu.*

Sonda müəllif arzu edir ki, qara Ay bir daha görünməsin və şairlər sabaha ümidlə baxsınlar:

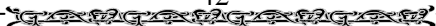
*İlahi, elə et ki,
göy üzündə qara Ay
görünməsin bir daha.
İlahi, elə et ki,
Şairlər ümidlə baxsın sabaha...*

Bu sonuncu çox böyük və tarixin bütün dövrlərində aktual olan arzudur.

Elçin İsgəndərzadə böyük rəssamımız Toğrul Nərimanbəy üçün «Simfonik poema» yazmışdır – «Üfüqdə qırmızı günəş». Poema T.Nərimanbəyov ruhunda təsvirlə başlanır:

*Bir araba keçir
Qızmar yay gününün içindən,
ağır-ağır,
üfüqdə qırmızı Günəş.*

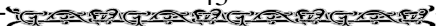
*Qədim köç yolu
Uzandıqca uzanır,*

*üfüqdə qırmızı Günəş.
... Arabanın təkərləri
cırıldaya-cırıldaya
yolu fırladır geri,
üfüqdə qırmızı Günəş.*

Bu, doğma yurdumuzun ustad qələ-
mindən çıxmış şairanə təsviridir:

*Dağ döşündə alaçıq,
dağların başı qarlı,
ətəyi güllü.
Bu dağlar, bizim dağlar,
daşından, torpağından bəlli.
... Ocaqlar tüstülənir,
Atlar məsud və hürdü.
Hardasa bir at kişnədi,
hardasa bir it hürdü.
Quşlar çiçək həyalı,
igidlər başı havalı.
Sevdaı könuıllər dağlara vurğun,
sevdaı könuıllər məğrur, vəfalı.*

Elçin İsgəndərzadə rəssamın əsərlərindən misallar gətirir:

*Bir fayton keçir
İçərişəhərin küçələrindən.
Rüzgar qoxusu gəlir
bu şəhərin gecələrindən.
... Bu rüzgar Toğrulundu,
bu səhər onun səhəri.*

*Gecə Toğrulun gecəsi,
şəhər Toğrulun şəhəri.*

***

*... Gecələr nar ağacları girir
Toğrulun yuxusuna.*

***

*Nar ağacı çiçəkləyir,
üfüqdə qırmızı Günəş.
... Toğrul bir nar ağacı,
üfüqdə qırmızı Günəş.*

Vətənini bir an da unutmayan rəssam
Parisdə də Göyçay narı çəkir:

*İmpressionist bahar,
İmpressionist axşam.
Yenə Göyçay narı çəkir
Parisdə qoca rəssam.
Fırçanın ucunda
Nar gülü, nar çiçəyi.
Fırçanın ucunda
Döyünür şair ürəyi.*

«Rəssam və mələk» bayatı-poeması Bəhruz Kəngərliyə, Mircavada, Gennadi Briyyatuka və Elçin İsgəndərzadənin sevdii bütün rəssamlara ithaf edilmişdir. Əvvəldən axıradək bayatı formasının saxlandığı bu poemanın ruhu da bayatıya müvafiqdir.

Müəllif, bəlkə adı çəkilənlərin müyyən cizgilərini götürsə də, əslində zəhməti ilə yaşayıb, məşəqqətli həyat sürən, «halal ruzusu fırçasının ucunda» olan, bəziləri tənhalıqda ölüb, dərhal unudulan rəssam-

ların ümumiləşdirilmiş obrazını yaratmışdır. Bu obrazda hər bir oxucu tanıdığı, həyatı ilə tanış olduğu müəyyən konkret sənətkari görə bilər.

Elə poemanın ilk sətirlərində şairin şikayətləndiyi kor fələkdən, istər rəssam olsun, istərsə də olmasın, heç razılıq edən varmı?!

*Yuxumda qarlı dağlar,
göy üzündə buludlar.
Hər bahar durnalarla
geri dönür ümidlər.
Ümidlər geri dönür,
alçalar çiçəkləyir,
amma nədən kor fələk
kөнülləri təkləyir.*

Sevdaların ayrılıqla bitdiyi, yuxunun həqiqətə çevirilib, gerçəklərin yalan olduğu bir dünyada yaşadığından, yuxusunda cənazə mərasimi görən müəllif rəssamın bəxt ulduzunun söndüyünə inanır:

Cənazə mərasimi

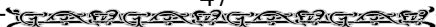
*gördüm, ana, rüyada.
Rəssamın bəxt ulduzu
solmuşdu bu dünyada.
Bir gecə Ay babamız
Çəkib apardı onu.
Ayrılıqlarla bitir
Sevdiklərimizin sonu.
Bir zaman könüllərdə
açan çiçəklər solur.
Ana, rüyalar gerçək,
gerçəklər yalan olur.*

Şair, poemasının qəhrəmanı kimi, özünü də Ay adamı sanır və Ayın «göyün Cıdır düzündə qəlbiləndiyini» hesab edir:

*Mən də Ay adamıyam,
qəribəm yer üzündə.
Ay doğub qəlbiləndi
Göyün Cıdır düzündə...*

Rəssam belə təsvir edilir:

Sağlığında həmişə

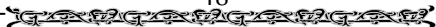
*nimdaş paltar geyərdi.
... Öz telefon nömrəsi
Huşundan çıxardı.
... Unudardı arabir
Duanın sözlərini.*

Ömrü boyu ehtiyac içində, qarnı ac ol-
sa da amma rəssam gözütox yaşayıb:

*Ax, yenə də rəssamın
gözü toxdu, qarnı ac,
yenə də bu hücrənin
xanımıdı ehtiyac.*

Yaşayış üçün vəsaiti zəhmətlə, min bir
əzabla qazandığı halda, rəssamın arzusu
dahi rəssamların adı ilə bağlı olan Parisi
görməkdir. Amma üzünə açılmayan qapı-
ları döysə də bu məqsədinə çatmır:

*Fırçanın ucundaydı
onun halal ruzusu.
Parisi görmək idi
bu dünyada arzusu.
Üzünə açılmayan*

*Qapıları döyərdi.
... Amma Parisi görmək
qismət olmadı ona.
Bir ömür bir hücrədə
bir gecə çatdı sona.*

Bir çox boğulan istedadlar kimi, rəssamın da layiq olduğu qiyməti verilmir, tənhalıqda ölür və unudulur.

*Gün gəldi bu şəhərdə
hamı onu unutdu...*

*görmədilər rəssamın
içindəki çiçəyi...
Heç kim yoxdu yanında –
nə dostu, nə arvadı.
Tənhalıqda öldü o,
unudulmuşdu adı.*

Poemanın adındakı mələyə gəldikdə isə, rəssam onu uzun illər gözləsə də mələk hər gecə rəssamın otağına gəlib rəsmlərinə baxmış, amma üzünü göstərməmiş-

dir. İndi, ölümündən sonra da gəlib pəncərəsində oturub.

*Bir mələk gözləyirdi
rəssam illər uzununu,
amma mələk illərlə
göstərmədi üzünü.
Hər gecə uçub gəldi
Rəssamın hücrəsinə –
Baxdı rəsmlərinə,
qulaq verdi səsinə.
İndi yenə də gəlib,
oturub pəncərədə,
yenə gözə görünmür
bu qaranlıq hücrədə.*

Sanki rəssamla gizlənpaç oynayan bu mələk də bir rəmzdir.

«Pəncərə möcüzəsi» kitabına Elçin İsgəndərzadənin şeirləri, poeması («Adil Mirseyidin göyərçinləri»), çevirmələri və «Elçin İsgəndərzadənin qələmi, əli, ürəyi və pəncərə möcüzəsi» (Elçin İsgəndərzadə ilə Adil Mirseyid baş-baş, ürək-ürəyə)

adlı müsahibəsi daxildir. Kitabda Məmməd Arazın, Fikrət Qoca, Famil Mehdi, Şahmar Əkbərzadə, Əlibala Hacızadə, Paşa Qəlbinur, Vaqif Bəhmənli, Vaqif Yusifli, Vahid Əziz, Nizami Cəfərov və başqalarının Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığı barədə yazıları, onun Bəxtiyar Vahabzadə, Məmməd Araz, Anar, Ramiz Rövşən, Paşa Qəlbinur, Adil Mirseyid, Flora Kərimova, Vahid Əziz və başqaları, həmçinin ailəsi ilə birlikdə fotoşəkilləri də verilmişdir.

Məmməd Araz Elçin İsgəndərzadənin poeziyasını yüksək qiymətləndirir: «... bu çətin, şərəfli yaradıcılıq yolunda ona ilk uğuru, ilk xeyir-duanı da mən demişdim, mən yazmışdım. Görünür, yanılmamışam. Şeirdən-şeyrə, kitabdan-kitaba, Elçin sözün qədir-qiymətini bilə-bilə, artırartıra irəliləyib, istedadı cilalanıb, qələmi bülövlənib və mənim etimadımı bütünlüklə doğruldub».

Nizami Cəfərov Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığını belə xarakterizə edir: «Elçin

bu günkü poeziyamızın Qarabağ şikəstəsidir. Emosiyası nə qədər güclü olsa da, yalnız emosiyadan ibarət deyil. Elçin hisslərin filosofudur...».

Famil Mehdi yazır: «... şeirdə Vətənin konkret dağının, şəhərinin, kəndinin, çayının, gölünün, meşəsinin adının çəkilməsi hələ yanğı demək deyildir. Yanğı sözlərin seçilməsində deyil, yerli-yerində işlədilməsində, ən başlıcası isə canlı, ehtiraslı şair münasibətində özünü göstərir. Bunun qığılımları ürəkdə, canda, qanda alışıq, oda, közə çevrilir. Elçinin şeirlərində məhz belədir... Elçinin poeziyası bu günün, müasir dövrümüzün poeziyasıdır. Ancaq gələcəyə ünvanlanan poeziyadır».

Vaqif Bəhmənli Elçin İsgəndərzadə poeziyasının səciyyəvi xüsusiyyətlərindən birinə toxunur: «Hərdən adama elə gəlir ki, Elçin İsgəndərzadənin sözlərində poeziyanın adi tələbləri unudulmuşdur. Mən isə bir növ qəsdən meydana çıxan bu «texniki qüsurun» şair üçün azadlığı olduğuna qəlbən inanıram».

Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığında onun qəlbinin yangısı, həmçinin Vətənimizin bütövlüyünün, azadlığımızın, suverenliyimizin rəmzi kimi Şuşa mövzusu qırmızı xətlə keçir. Kitabdakı elə ilk şeirdə oxuyuruq:

*At oynadır yuldda yağı,
Yad oldum özüm|-özümə.
Ya qələbə, ya da ölüm,
Qoşul sözümə-sözümə.
Ölsəm Şuşa torpağını
Səpin gözümə-gözümə.*

Doğma yurdda bitən mərəçöyüd də, İsa bulağının suyu da şair üçün əzizdir, şəfaverici qüvvəyə malikdir:

*Səhər bazarda gördüyüm,
bizim yerlərdə bitən
mərəçöyüd qoxusu
huşumu başımdan alıb.*

***

Şəhid məzarına

*İsa bulağından bir ovuc su at.
Dirilib ayağa qalxmasalar da
Rahat uyuyacaqlar
Rahat!*

Şair son arzusunda da doğma yerləri
xatırlayır və tapşırır ki, məzarını Şuşada
qazsınlar:

*Ölsəm məzarımı Şuşada qazın,
Başdaşıma bir Füzuli misrası yazın.
Topxanada armud ağacından
Üçrəngli bayraq asın.
Göy kişnəsə, bulud ağlasa,
Cıdır düzünə bir yağış yağsa,
Yağışın içində bir xarı bülbül
Dikəlib göy üzünə baxsa,
Qoy heç kim ağlamasın.*

Müəllif üçün «ümidinin qolları bağlı»
qərib şair olmaq ölümdən ağırdır:

*Ağlamağa nə var ki,
Gülməyə nə var, dostum,*

*Bu fani dünyadan köçüb
Ölməyə nə var, dostum.
Oğul odu Qarabağlı ola,
Özü də qərib şair,
Sinəsi dağlı ola...
... Ürək qanlı bir çiçək,
Könül sınıq bir şüşə.
Ümidin qolları bağlı,
Bütün yolları bağlı.*

Şairin dərđini qarlı dağlar da çəkə bilmir:

*Bu məmləkət dərd dağıdı,
ölkə deyil.
Yediyim loxma ağıdı,
tikə deyil.
Qarlı dağlar
şair yükü çəkən deyil.*

Dünyanın işlərini daim düşünən bir filosof-şair onun naqisliklərindən bir-iki dəfə şikayətlənməklə sakitləşə bilməz. Bu mövzu onu ömrü boyu dilləndirəcək:

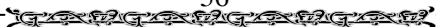
*Odu qarsır ürəyini,
Tüstüsü göz bəbəyini.
Bu dünya necə dünyadı,
Qanla yedik çörəyini.*

Şair dünyanın yalan üstündə qurulmasına, həqiqətin boğulmasına dözə bilmir:

*Sevdiyin mələkləri
Gündə yüz yol öpür şeytan.
Xeyir şərdən, şər xeyirdən doğulur,
Hər həqiqət bir yalana hamilə,
Hər yalanda bir həqiqət boğulur.*

Amma millətin biri-birinin ayağını tapdamasının, Vətənin, yurdun satılmasının şahidi olan şair «o dünyaya aparən yola» şükür edir:

*Bu millət hələ ki, biri-birinin
ayağın tapdayıb, basıb da keçir.
Vətən, yurd satılır yalağa, yala,
Məmləkət qoyulub hərraca, pula,
Şükür o dünyaya aparən yola,*

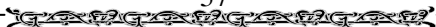
Üstündən zəngin də, kasıb da keçir.

Elə həmin səbəbdəndir ki, bu dünya onun üçün dar ağacıdır:

*Qələm əlimin,
Əlim ürəyim
Quludu, köləsidi.
Ürək nə əmr eyləsə,
Sağ əlim edəsidi.
İlahi, nə qədər olsa da acı,
Sağ əlim qələmimə,
ürəyim sağ əlimə,
bu dünya ürəyimə dar ağacıdı,
dar ağacı...*

Son əlac kimi şair Tanrıya müraciət edirsə də telefonun «d-u-u-d»-undan başqa bir cavab almır:

*Alo, alo, ulu Tanrım,
Yenə qövr elədi yaram.
Bilirsənmi, bilmirsənmi,
Hələ bu dünyada varam.
... Alo, alo, ulu Tanrım,*

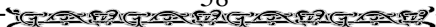

*Hər yerdə aradım səni.
Göy üzündə yaz buludu,
Telefonda d-u-u-u, d-u-d, d-u-d!..*

Elçin İsgəndərzadənin yaradıcılığı çoxcəhətli olub, həyatımızın ən müxtəlif hadisələri barədə mənalı və maraqlı, orijinal düşüncələr, fəlsəfi və afirostik fikirlərlə zəngindir. Məsələn, Fikrət Qocanın diqqətini cəlb edən misralar:

*Sahilə çırpılmış bir balıq kimi
dərd çapalayır
soluxmuş bənizimdə.
Son ümid can verir
ürəyimin tənhalığında...*

Kitaba ad verən şeirində müəllif alnını soyuq pəncərə şüşəsinə dirəyib ağlayan bir cüt qız gözü üçün şüşənin o üzündə damcılayan yaz yağışının yorucu səsini ayrılıq simfoniyasına bənzədir. Yağış dayanıb, simfoniya bitəcək. Amma:

*Qəfil yağdığı kimi
qəfil də dayanır yağış.
Qurtarır ayrılıq simfoniyası
Bəs ayrılıq?..*

Şair atasının dondurma almağa pulu olmadığından hiçqırıb ağlayan bir uşağı təsvir edir:

*Atasına sığınaraq
qışqıra-qışqıra,
hiçqıra-hiçqıra
ağlayır
suçlu mələk kimi bir uşaq.
Ata yaxın.
Allah uzaq.*

Sonuncu dondurmanı qonşu qızının alması və atanın da «öz içində» hiçqırması bu adi hadisəni əks etdirən şeiri sanki bir romanın məzmunundan xəbər verən faciəyə çevirir. Axı, bu kiçik şeir oxucunu düşündürüb çox uzaqlara aparır:

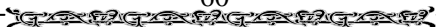

*Sonuncu dondurmanı
Qonşunun qızı alır,
Atanın cibi kimi
Qutu tamam boşalır.
Bu günəşli yay günündə
Ata gizli-gizli
hıçqırır öz içində.*

Şeirdə işarə edilən ictimai bərabərsizlik, ədalətsizlik Elçin İsgəndərzadəni da-
im narahat edən böyük problemlərimiz-
dəndir. «Aqillə həpəndin qədrinin bir
olması» şairi çox darıxdırır (hələ bundan
böyük faciəmiz «həpəndin» alimdən
üstün tutulmasıdır):

*Alim bir nadana köks ötürdüsə,
Aqillə həpəndin qədri birdisə,
Əgər bu yaşamaq, bu ömürdüsə –
Ölüm də, qalım da birdi gözümdə.*

Bu gün milli mənəviyyatımıza yad olan
dərdlərin, əxlaqı pozan əcnəbi təsirlərin

vüsət alması Elçin İsgəndərzadədə nifrət
hissi doğurur:

*Əcnəbi maşınların
yabançı siqnalları
dəlir qafamı, dəlir.
Yarıçılpaq gözəllərin
Erotik rəqsləri,
«Rock-n-Roll-un»
ətürpədici səsləri,
bəyaz «Kent»-in acısı,
boyalı təbəssümlər,
ehtirashı baxışlar...*

Şair hər ikisi bu ölkənin vətəndaşı sayılan iki gənc arasındakı təzadı təsvir edir:

*Barmaqları arasında
«Marlbro» siqareti,
əlində viski dolu qədəh.
Qucağında türk gözəli –
Huri-mələk –
Tükdən asılı sevgisi.
Qulağında motorolla.
Bu gün kef çək,
Sabah nə ola, ola...*

İkinci gənc isə Vətənin həqiqi oğludur:

*Barmağı tətikdə,
qulağı səsdə.
Çiyində
yaralı əsgər qardaşı
son nəfəsdə.
Ayağı altında
qanlı Vətən torpağı,
qənşərində namərd ölüm...
O hara, bu hara? –
Bu məmləkətdə şair olmaq
Zülümdür, vallah, zülüm...*

Özü sənətə, poeziyaya ürəkdən bağlı olub səmimiyyətlə və olduqca məsuliyyətlə yanaşdığındanır ki, «qrafoman şair»lərin yazdıqları Elçin İsgəndərzadəni usandırır:

*Usandım, ah usandım
Qrafoman şairlərin
Xarıbülbul şəklinə
Göz yaşları tökə-tökə
Yazdıqları dualardan.*

Müəllif bunların «ucuz xislətli, baha qiymətli» şeir kitablarının artmasından şikayətlənir:

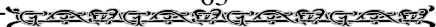
*Ucuz xislətli,
baha qiymətli
şeir kitabları
çoxalır yaman...
Hara baxırsan,
şair qrafoman
misralar arasında
sərxoş bir duman.*

Belə şairlərin «şeirləri özlərindən əvvəl ölür»:

*Özləri şeirlərindən
qabaq tanınan şairlərin
Qara mələyi gülür –
Şeirləri özlərindən əvvəl ölür.*

Elçin İsgəndərzadə yazır:

*Cənab şair,
səni rus sevmir,*

*yapon çevirmir,
ingilis oxumur,
belarus duymur,
fransız bilmir,
özününkü görmür...*

«Pəncərə möcüzəsi» kitabına Elçin İsgəndərzadənin Pyer Tilmandan (Fransa), Jorj Qodo (Fransa), Pol Elüar (Fransa), Tadeuş Rujeviç (Polşa), Paul Selan (Almaniya), Flora Nacidən çevirmələri daxil edilmişdir. Təbiidir ki, müəllif doğmalıq duyduğu şairlərin məfkurəcə özünə yaxın şeirlərini seçib tərcümə etmişdir. Məsələn, Pyer Tilman yazır:

*Yorulдум səhərlər
yuxudan dilənçitək oyanmaqdan,
çiskinli küçələrdə
avara fırlanmaqdan.
Yorulдум bu vecsiz yaşamla
çarpışmaqdan...
Yorulдум,*

*Vəhşi kimi yorulmaqdan yorul-
dum.*

«Rənglər» kitabına Elçin İsgəndərza-
dənin 13 şeiri daxil olub. «İstanbulda ilk
bahar» şeirini müəllif klassik xalq şairi-
miz Rəsul Rzanın xatirəsinə ithaf edib.
Həmin şeirdə təbiəti təsvir edən
E.İsgəndərzadə ustalıqla böyük şairi xa-
tırladan rəngləri sadalayır:

*Axşam sarı, narıncı,
Bənövşəyi yanğınlarla
Şəhərin, dənizin üstünə çökür.
Sularda mavi, bəyaz, lacivərd
parıltılar bərq vurur...
rənglər, səslər dünyasında
bir-birinə qarışır
sarı, narıncı, yaşıl.
«Dəniz nə rəngdə olur?
Mavi, eləmi?»
Rəsul Rza sezimləri
qaynaşır işıl-işıl.*

Elçin İsgəndərzadənin bütün şeirləri maraqla oxunur və oxucunu düşünməyə məcbur edir. Və şeirlərdə diqqəti xüsusilə cəlb edən, yadda qalan orijinal ifadələr çoxdur:

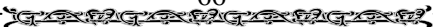
*Bir uzaq sevginin xatirəsi
Yanırdı-yanırdı
Cökə ağacıyla birgə.*

***

*Ayrılığın ovcunda
Könlümün çilik-çilik
Sınıb tökülmüş şüşəsi...*

***

*Günəşin təbəssümündə
anasına naz edən
şiltaq uşaq kimi
dalğa-dalğa oynayan
gümüşü sular, gümüşü sular...*

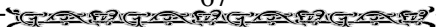

Elçin İsgəndərzadənin «Avtoportret» kitabındakı şeirləri ingilis dilinə tərcüməsi (çevirəni-Sevil Gültən) ilə paralel verilmişdir. Kitaba ad verən şeirdə oxuyuruq:

*Gözlərimin yaşında,
Ürəyimin başında
Bir bulud hüzn,
Bir yarpaq nisgil.
Xəyalımda Xarıbülbül,
İlk sevdamdı elə bil.
Ömür qaralı-ağlı
Bütün yollarım bağı.
Bu gün mənim misralarım –
Ormanda azmış cığır.*

Kitaba məhz müəllifin «içindəki təlatümdən» və «üzündəki təbəssümdən» xəbər verən bu şeirin adının götürülməsi təsadüfi deyil:

*İçimdə təlatümüm,
Üzümdə təbəssümüm*

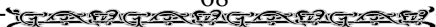
*Cadar-cadar,
Cadar-cadar.
Nə dünəni xatırlayıb
güvənməyə bir şey var,
nə də sabah çin olacaq arzular...
Ay işığına qarışıb
bu gecə axar sular...*

şair ürəyinə «tumurcuq ümidlərdən» cala-
laq vurur:

*Ağaca calaq vuran bağban kimi
Calaq vurdum ürəyimə
Tumurcuq umudlardan...
Şeirimin misralarına
Nəsə damır Göy üzündən,
buludlardan...*

Hətta sabah yazın gələcəyi də şairi se-
vindirmir: ana yurdda alçaların çiçək aç-
dığı baharı qürbətdə qarşılaması onun
ürəyini didir:

Sabah eyvanımızda

*qaranquşlar yuva quracaq.
Sabah bahar mənim
qəsdimə duracaq.
Qərib şair neyləsin, –
Ana yurdda alçalar çiçəkləyir...*

Quşlar üçün nəğmə, otlar üçün ümid göyərçini olan bahar yurdundan ayrı düşənlərin ürəyində qışdan çıxma bilməyən arzuların iniltisidir:

*Bahar –
quşların dimdiyində nəğmə,
otların ümid göyərtisi.
Ürəyimdə
Qışdan çıxma bilməyən
Arzuların iniltisi...*

Bunların ahı göylərə çatsa, hətta mələkləri qaçırar:

*Yaz günü açmadan solan çiçəklər,
Vəfalı sevgilər, uçuq ürəklər,
Yaxşı ki, ahımız göylərə çatmır,*

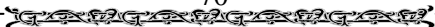
Yoxsa baş götürüb qaçar mələklər...

Məlumdur ki, üstqurumu bazis müəyyən edir. Odur ki, qürbətdə yaşayış, yurd həsrəti, ümidverici real bir nailiyyətin olmaması istər-istəməz dünyanın faniliyi, yalan dünya olması fikrinə gətirib çıxarır. Bu fanilik adi insanlara, sevgililərə də, ulduzlara da eyni dərəcədə aiddir. «Kəpənək qanadıyla Göy üzünə uçanlar» üçün dünyanın yalanı göz qabağındadır. Şair düzünün harada olduğunu soruşur:

*Ulduzlar intihar edir
Yenə də sökülüncə dan.
Bəlkə mızdlu bir killer
Qurşuna düzəcək bizi...
Yalanmış, yalanmış, ana,
fani dünyanın hər üzü!*

***

*Ömür-ölümlərin içində ada,
Tutuşduq, alışdıq, yandıq bir oda.*

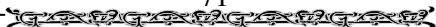
*Bağlandım sabaha, gəl ki, dünyada
Sən də yoxdun,
mən də yoxdum, gözəlim!*

***

*O kəpənək qanadıyla
uçuruq biz Göy üzünə.
Bu dünya yalan dünyadı, –
yalanı bu, bəs düzü nə?..*

«Aclıqdan ağlayan beş yaşlı qaçqın uşağın səsi bütün evlərə dolur» və dünyanın hər yerində qara çörək, isti qan qoxuyursa, bəs dünyanı hansı «ədalətli» qüvvə idarə edir?!

*Aclıqdan ağlayan
beş yaşlı qaçqın uşağın səsi
dolur bütün evlərə,
silkeləyir hər kəsi...
Telekanalda Afrika,
Fələstin, Anqola, İraq,
Əfqanıstan, Hindistan.
Bu dünyanın hər yerində*

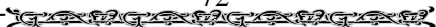

*qara çörək qan qoxuyur,
isti qan...*

Elçin İsgəndərzadə «şair qardaşlarına» müraciətlə özü də təəccübünü bildirir ki, belə bir şəraitdə güldən, bülbüldən, bir gözəl qızdan necə yazırıq?!

*Ah, şari qardaşlarım,
necə yazırıq biz,
güldən,
bülbüldən,
mavi yaz axşamlarından,
dərdli könüldən,
ötüb keçən yaydan,
gələn payızdan,
bir tənha ulduzdan,
bir gözəl qızdan...
İlahi, necə yazırıq, necə?
Ekranlarda hər gecə...*

Müəllifin fikrincə əsil şeiri yaradan təbiətdir, biz isə onun ancaq qoxusunu hiss edirik:

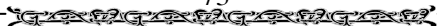
*Bahar səhər şehiylə
bir misra şeir yazıb
yaşıl gül yarpağına.
Bir quşcuğaz uçub qonub
gül budağına –
oxuyur o şeiri,
bizsə yalnız
o şeirin qoxusunu duyuruq...*

Elçin İsgəndərzadə şeiri, poeziyanı bir iydə ağacının ətrində, bir körpə təbəssümündə görür və hətta ondakı şəfa-verici, həyatverici qüvvəyə də inanır:

*Gözəlīm, dəyməsin sənīn xətrīnə –
Bu iydə ağacı başdaşım olsa,
durub şeir yazardım onun ətrīnə.*

***

*Mənə bir uşaq üzū göstərin,
bir körpə təbəssümü...
qədərīmī dəyişim, –
azdırım kafir ölümü...*

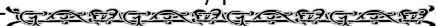

şair poeziyaya olan məhəbbətini övladlarına da aşılaya bilib. Onun yazdığı həqiqətdir. Axı, ziyalı ailənin uşaqları körpəlikdən günlərini qızıl-brilyant yox, kitab-dəftər arasında keçirməyə alışırlar. Odur ki, digər xoşbəxtliyə çatırlar, üəni onlarda, necə deyərlər, kitab mədəniyyəti tərbiyə olunur: heç vaxt kitabı yazmaz, cırmazlar. Dəfələrlə dükana girən uşağın o biriləri kimi oyuncaqlara yox, kitablara doğru qaçdığının şahidi olmuşam.

*Balalarım
sevirlər şeirlərimi...
yaşidlari
oyuncaq sevən kimi.*

Şair övladına olan sonsuz məhəbbəti də ifadə edir:

*İman yerimdi bu gün
Röyada gülümsəyən
göyərçin qızımın
Tanrı öpən ağ alını.*

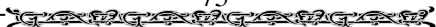
*İlahi, əgər sənə gərəksə,
halaldı o təbəssümə
bu şeir yazan şairin
ürəyindən axan qanı...*

İnsanın insana qəlbən yaxınlığını, dərdinə şərik olub, ürəkdən acımasını Elçin İsgəndərzadə çox sadə, amma təsirli sözlərlə ifadə edərək bu səmimi hissləri böyük ustalıqla iki kəlmə ilə bildirir:

*Sənin gözlərindən axan
mənim qanlı göz yaşımıdı...*

Şair «Dost ürəyi»ni o qədər cazibəli, elə gözəl təşviqlərlə təsvir edir ki, onlardan birini də ixtisar etməyə ürəyim gəlmədi və şeiri bütünlüklə verirəm:

*Könül bulağına qonmuş
Bir qaranquş təbəssümü.
O gül budaqda il boyu
Bəmbəyaz çiçək mövsümü.*

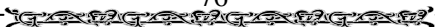
*Qayalardan damla-damla
Sızan büllur su işığı.
Bir yaz yağışından sonra
Bir sevdalı göy qurşağı.*

*Yaz gecəsi dağ başında
Qızıl rəngli Ayın sehri.
Ay-ulduzlu Göy üzünün
Hələ yazılmayan şeiri.*

*Ulduzlardan ulduzlara
Uçan ağ qanadlı mələk.
Ürəyimin başındaca –
Hər an güvəndiyim ürək.*

Elçin İsgəndərzadə məhəbbətini ifadə etdiyi kimi, nifrətini bildirməyi də bacarır. Məsələn, «Bir nadana» müraciətlə yazır:

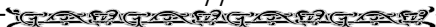
*Mən kürsülərdən adından
danışdığın,
Danışdıqca kükrəyib alışdığın
canı canımdan,*

*qanı qanımdan
xalqın oğluyam,
amma sənə əl vermərəm...
bu tutya torpaq sənə
babanın babasından
bir küpə qızıl kimi
miras qalıbmı məgər?
Səninçün kabaredi Vətən,
Mənimçün səngər.*

İraqda vuruşan muzdlu Amerika əsgərlərinə müraciət edən şair onu başa salır ki, səni işsiz qoyub, narkomana, iyirmi yaşlarında səfilə, yurdsuz-yuvasız canavara çeviriblər. İndi də Amerikanın hər yerdə azadlığı sənin əllərinlə boğduğu qatilsən:

*Hər dəfə ölüm qoxusu duyanda
qanlı əllərinə sən,
Azadlıq pərisinə Amerika biçir kəfən...*

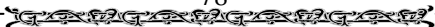
Qlobal məsələlərdə olduğu kimi, şair şəxsi işlərində də, «pətək kimi şan-şan» olsa da, barışmazdır:

*Bu dünyada könül verdim bir gülə,
Pətək kimi şan-şan oldum,
neyləyim?..
...Mələk gözləyirdim, gələn ilandı,
Könül verdim, düşmən oldum,
neyləyim?*

Elçin İsgəndərzadənin belə demək olarsa, türkü yaradıcılığı da maraqlıdır. Onun kitabda verilmiş iyirmidən artıq (tənhalıq, Qobustan, qərbət, sevda, vüsal, çiçək, Vətən, arzu, müjdə və s.) türküsündə müvafiq hisslər tərənnüm edilir. «Arzu türküsü»ndən bir misal:

*Bakıda Ay doğmadı,
Ay doğmadı Şuşasız.
Könlüm qərib adasıdı,
Pəncərəsiz, şüşəsiz.*

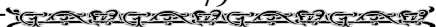
... Gecəyə layla çalır mı

*Qarqarın gümüş suları?..
Ay doğanda çin olacaq
Bir şairin arzuları.*

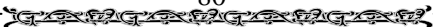
Adil Mirseyidin «Hardan baxsan görünən adam» kitabı ən yaxın dostun ən istəkli dostuna həsr etdiyi esse-monoqrafiyadır. Kitabın redaktoru akademik Bəkir Nəbiyev, ön sözün müəllifi əməkdar elm xadimi, AMEA-nın müxbir üzvü, millət vəkili Nizami Cəfərovdur.

Bu kitab oxucusuna Elçin İsgəndərzadənin həyatı, şəxsiyyəti, fəaliyyəti, bədii yaradıcılığı haqqında ətraflı məlumat verir, ona həsr edilmiş şeirlər, haqqında deyilmiş xoş sözlər, kitablarının siyahısı ilə tanış edir. Kitab rəngli illüstrasiyalarla zəngindir. Bu fotoşəkillərdə Elçin İsgəndərzadəni dünyanın ən müxtəlif ölkələrində və ən müxtəlif insanlarla (KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Çingiz Aytmatov, İhsan Doğramacı, Cavad Heyət, Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin sədri prof. Dr. D. Bulan,

Qırğızıstan Yazarlar Birliyinin sədri Nadirbek Alimbekov, Belçika Kent Universitetinin rektoru, Ukrayna şairi Mikola Miroşniçenko, türk şairi Bahəddin Karakoç, Bolqarıstan Yazarlar Birliyinin sədri Nikolay Petev və s, və s.) görüb inanırıq ki, o doğrudan da dünyamızın harasından baxsan görünür.

Nizami Cəfərov yazır ki, Elçin İsgəndərzadənin qazandığı mövqe və nüfuzun coğrafiyası ümumən Türk dünyasına yayılmışdır. «... O həm bilavasitə yaradıcılığına, həm də milli-ədəbi ictimai mühitin təşkilindəki intensiv enerjili fəaliyyətinə görə həqiqətən çox böyük mövqə, nüfuz sahibidir. Və bu mövqeyin, bu nüfuzun coğrafiyası Azərbaycanın sərhədlərini aşaraq ümumən Türk dünyasına yayılmaqda, yalnız Elçinin özünə deyil, eyni zamanda (bəlkə də daha çox!) onun mənsub olduğu xalqın ədəbiyyatına, mədəniyyətinə, ictimai fikrinə böyük hörmət gətirməkdədir».

Daha sonra Cəfərov artıq Elçin İsgəndərzadə haqqında yazmağın zərurət və məhz Adil Mirseyidin yazmasının önəmli olduğunu qeyd edir: «Elçin İsgəndərzadə haqqında yazmaq, onun məhsuldar, sənətkarlıq baxımından keyfiyyətli olduğu qədər də orijinal, müasir yaradıcılığını, ədəbi-ictimai təfəkkürümüzdə gətirdiyi fikir yeniliklərini bir tam halında təhlil-şərh etmək artıq zərurətdir. Və mənim üçün olduqca xoşdur ki, Elçin haqqında ilk müfəssəl, monoqrafik əsəri müasir Azərbaycan (yalnız Azərbaycanmı?) sənətinin böyük yaradıcılarından biri olan Adil Mirseyid yazmışdır».

Kitab müəllifin Elçin İsgəndərzadəyə həsr etdiyi «Curriculum Vitae» poeması ilə başlanır. Adil Mirseyidin xəyalına gəlir ki, ölümündən sonra vaxtilə son tikəsini böldüyün göyərçinlərdən biri bu dünyada qalıb və dostuna tapşırır ki, təsadüfən pəncərəsinə qonsa, o göyərçinə gülümsəsin. Poemanın sonunda Elçin

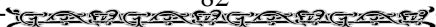
İsgəndərzadənin bir şeirində ürəyini göy-
ərçinlərə yedirdiyini də xatırlayır:

*O göyərçin təsadüfən
sənin pəncərəyə qonsa bir səhər
sən gülümsə ona,
şair, gülümsə, ağlama*

***

*mən ürəyimi yedirdirəm göyərçinlərə
Elçin İsgəndərzadənin bir şeirində*

Adil Mirseyid yazır: «Bütün yollar Romaya aparır» kəlamına saygım yoxdu. Mənim başibəlali məmləkətimdə doğulan gerçək şairlərin keçib gəldiyi bütün yollar onu bir misra Füzuli sevdasına aparır». Adil Mirseyidin bu sözləri, xüsusən poeziyamızın (Məhsətiyə, Xaqaniyə, Nizamiyə ehtiramımızı bir qətrə də əksiltmədən xatırladaq ki, Azərbaycan poeziyası deyəndə yalnız həmin dildə yaradılan poeziya nəzərdə tutulur-N.M) zirvəsində tək duran dahi Füzuli haqqında layaqət-

siz bambılıların peyda olduğu bir zamanda böyük aktualıq kəsb edir.

Adil Mirseyid davam edir: «Elçin İsgəndərzadənin də alnında bir misra Füzuli sevdası oxunur. Onun ürəyinin ürəyində (ürəyinin ürəyində!-N.M) bir misra Füzuli sevdası çiçək açıb. O, çiçəkdən qan iyi gəlir... Burası qürbətədi, burda bülbüllər qızılgüllərin qan qoxusuna könül açır. Burda divanə şairləri bir gözəl dərd köynəyindən keçirir – Füzuli dərdi».

Müəllif soruşur və özü də cavab verir: «Füzulinin dərd köynəyindən keçib də faniliklərə könül vermək olarmı?

Olarsa öldürün məni.

Olarsa mən şair deyiləm».

Adil Mirseyid düşünməyə məcbur edən ibrətamiz sözlər yazır: «Nə yazıqlar olsun ki, bu dünyada çox zaman böyük sənətkarlar sağlıqlarında «gözə görmürlər»... Cənab peyğəmbərimiz hədislərinin birində buyurmuşdu: «Dünyan üçün elə et ki, sanki əbədi yaşayacaqsan,

axirətin üçün elə et ki, sanki sabah öləcəksən». Kamil insanlar əbədiyyətə inanırdılar, onlar əbədiyyət yolçuları olduqlarına şübhə etmirdilər...

Elçin İsgəndərzadə zaman içində bir Füzuli şamı yandıran şairdi.

Elçin İsgəndərzadə zaman içində səyahət edən şairdi...»

«Zamanın Füzuliyə dəxli yoxdur.

500 ildir zaman çayı onun ayaqları altından axır. 500 ildir ahından fələklər yanır...

Şərq şeirinin müqəddəs hücrəsində şəbi-hicran şamı şölələnir. Bu şam Füzuli əmanətidir. Elçin İsgəndərzadə bu əmanəti qoruyan şairdi».

Adətən yaradıcı insanlar tənhalıq axtarırlar. Bu elə yaradıcılığın özünün tələbidir. Adil Mirseyid buna dair bir sıra misallar gətirdikdən sonra yazır: «Elçin İsgəndərzadənin tənhalıq dramı onun misraları arasındadı...»

Adil Mirseyid şairi öz misraları arasında yaşayan, misradan-misraya uçan

bir kəpənəyə bənzədir: «Şairin bioqrafiyasına müraciət edək, onun ömür kitabını vərəqləyək, görəcəyik ki, bütün tərcümeyi-hal quruca rəqəmlərdən, təqvim vərəqlərindən savayı bir şey deyilmiş. Görəcəyik ki, gerçək şair ömrü, şair taleyi elə onun öz şeirləridi. Görəcəyik ki, şair gerçək ömrünü öz misraları arasında yaşayan, misradan-misraya uçan qızıl qanadlı əfsanəvi bir kəpənək imiş. Şair ömrü bir kəpənək ömrüdü. Çiçəkdən-çiçəyə, güldən-gülə, könüldən-könülə, ölkədən-ölkəyə, ulduzdan-ulduza uçan mutlu bir kəpənək – bu poeziyadı».

Adil Mirseyid şeiri şair ürəyinin kardioqramı hesab edir: «Poeziya adi dilin fəvqündə olanı, təbir caizsə, dillə deyilə bilməyəni layaqətli şəkildə ifadə edə bilmək möcüzəsidir. Şairin möcüzəsi şair ürəyidi... Şeir şairin ürək döyüntülərini əks etdirən kardioqramıdır...»

Adil Mirseyid: «Elçin İsgəndərzadə poeziyamızın Qarabağ şikəstəsidir» – deməkdə tamamilə haqlıdır. Axı, Qara-

bağ, Şuşa, Cıdır düzü, Xarıbülbül Elçinin bütün poeziyasına hopub və hər şeirindən boylanır. Elçin İsgəndərzadə həm də poeziyamızın «bayatısıdı, Xarıbülbülüdür».

Adil Mirseyid həmin fikirlərini belə yekunlaşdırır: «Elçin İsgəndərzadə Şairdi – Şair isə hardan baxsan görünən adamdı...»

Adil Mirseyid Elçin İsgəndərzadənin poeziyasındakı modern-sürrealizm və impressionizm elementlərindən bəhs edir: «Elçin modern Azəri-türk təsviri sənətə məxsus vizuallıq, işıq-kölgə effektləri, gözlənilməz rakusu, rəng əlvanlığı və lirik ovqat gətirən şairlərimizdən biridir. Bu mənada onun poeziyası daha çox impressionist rəssamların tabloları ilə səsləşir, desəm yanılmaram. Bu poeziyanın kökləri isə min beş yüz illik Türk şeirinin şəhdişirəsindən qaynaqlanır».

Daha sonra: «Elçinin poetik musiqisinin kökləri daha qədimlərdən gəlir. Bu musiqi bayatı, gəraylı, muğam və ağı formasından ətkilənir».

Adil Mirseyid Rəng, Səs və Söz qovşağında yaşayan Elçin İsgəndərzadənin poetik aləminin dünya miqyasında çoxşaxəli qaynaqlarını göstərir:

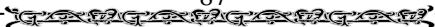
«Elçin İsgəndərzadənin poetik aləmi Pablo Pikassonun, Fransisko Qoyyanın, Salvador Dalinin, Səttar Bəhlulzadənin, Toğrul Nərimanbəyovun, Amadeo Modilyaninin Rəng dünyasıdır.

Elçin İsgəndərzadənin poetik aləmi Motsartın, Şopenin, Debüssinin, Üzeyir Hacıbəylinin, Fikrət Əmirovun, Vaqif Mustafazadənin Səs dünyasıdır.

Elçin İsgəndərzadənin poetik aləmi Füzulinin, Nəsiminin, Yunus İmrənin, Aşıq Ələsgərin, Nazim Hikmətin, Giyam Apollinerin və Federiko Qarsia Lorkanın Söz dünyasıdır.

Şair metafizik bir dünyanın adamıdır – o, Rəng, Səs, və Söz qovşağında yaşayır».

Adil Mirseyid Elçin İsgəndərzadəyə bir tərcüməçi kimi də yüksək qiymət verir: «Elçin İsgəndərzadə bir şair olaraq

Lorka şeirlərini çevirmir, o Lorka poeziyasını azəri türkcəsində səsləndirir».

Adil Mirseyid Elçinin şeirlərinin bir xüsusiyyətini də göstərir: «... onun şeirləri dramatik şeirlərdir, mini teatrdır, bir şairin teatridir, bir şairin monoqoludur».

Elçin poeziyasının önəmli xüsusiyyəti: «Elçin İsgəndərzadə sənətinin novatorluğu elə ilk baxışdaca gözə çarpır. Elçin İsgəndərzadə poeziyasının ekspressiyası dünyanın ilahi harmoniyasını bir daha dönə-dönə vurğulayır».

Elçin İsgəndərzadə poeziyasının pərəstişkarları, onun şeirlərini dərindən duyub sevənlər çoxdur. Kitabda Adil Mirseyidin, Əlisəmid Kür, Vaqif Bəhmənli, Akif Səməd, Şamil Namaz, İlham Qəhrəman, Vasif Süleyman, Əbülfət Mədətoğlu, Mina Rəşid, Vahid Aslan, Zeynel Beksaç (Kosova), Lalə Cavanşir (Təbriz), Şəmsəddin Kuzəçinin (İraq, Kərkük), türk şairlərindən Əhməd Teyfiq Ozan, Osman Baş, Osman Oktayın və bir çox

digər şairlərin Elçin İsgəndərzadəyə həsr etdikləri şeirlər verilmişdir.

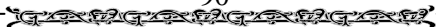
Osman Oktay Elçin İsgəndərzadənin oğlunun anadan olması münasibətilə yazır:

*Elçin beyle Afet hanım,
ocağınız odlu olsun,
Güzel Aydan, güzel Ayşen,
kardeşiniz kutlu olsun,
Dedem Korkud dile gelib
boy boylasın, soy soylasın,
«Elinde Zülfükarıyla
bunun adı Ali olsun!..»*

Dünya şöhrətli sənətkarlar, alimlər, dövlət xadimləri Elçin İsgəndərzadənin poeziyasına yüksək qiymət vermiş, haqqında gözəl sözlər söyləmişlər. Kitabda şair haqqında deyilənlərdən nümunələr verilir. Heç də tam olmayan bu siyahıda aşağıdakı adları görmək olar: Çingiz Aytmatov, Rauf Denktaş (KKTC Cumhurbaşkanı), akademik İhsan Doğra-

macı, akademik İ.A.Coldasbəyov (SSRİ Xalq deputatı, Qazaxıstan Dövlət Universitetinin rektoru), akademik İohan Pop de Papa (Rumıniya-Azərbaycan Dostluq Cəmiyyətinin baş katibi), Qazaxıstan Respublikasının Xalq yazıçısı Muxtar Şahanov, Krım-tatar xalqının lideri Mustafa Krımoğlu, Qırğızıstanın xalq şairi Nadirbek Alimbekov, Bəxtiyar Vahabzadə, Nyu-York EA-nin prezidenti, akademik T.Viesten, akademik Georgi Vasilyeviç Şekin (Beynəlxalq Kadr Akademiyasının prezidenti) və başqaları.

ELÇİN İSGƏNDƏRZADƏNİN ÖMÜRLÜYÜNDƏN

16 sentyabr 1964-cü ildə Azərbaycanın Şuşa şəhərində anadan olub, 1981-ci ildə orta məktəbi Qızıl medalla, 1986-cı ildə Azərbaycan Politexnik İnstitutunun mexanika fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirib (adlı təqaüdçü olub).

Tələbəklik illərindən başlayaraq dünyanın müxtəlif şəhərlərində iştirak etdiyi onlarla elmi konfrans, konqres, simpozium, qurultaylarda diplom və medallara, o cümlədən Moskvada Ümumittifaq Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisinin Qızıl medalına layiq görülüb.

1993-cü ildə namizədlik dissertasiyasını müdafiə edərək texnika elmləri namizədi, 2001-ci ildə texnika elmləri doktoru, professor adına layiq görülüb.

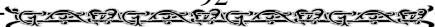
Azərbaycan Yazıçılar (1997) və Jurnalistlər (1998) Birliyinin üzvü seçilib.

Elçin İsgəndərzadənin layiq görüldüyü mükafatlar saysız-hesabsız, seçildiyi təş-

kilatlar o qədər çoxdur ki, oxucuda aydın təsəvvür yaratmaq üçün Adil Mirseyidin xronoloji qaydada tərtib etdiyi, böyük zəhmətin bəhrəsi və monoqrafiya üçün dedikcə dəyərli olan «ömürlük»dən seçib ayıraraq yalnız bəzi misallar verirəm.

Mükafatlarından: Beynəlxalq «Nizami Aydın», «Akademik Yusif Məmmədəliyev», «Qızıl Qələm», «Hacı Zeynalabdin Tağıyev», «Yaddaş», «Türk Dünyasına xidmət», «TÜSİAB» xidmət ödəli (Türkiyə Sənayesi və İş Adamları Beynəlxalq Cəmiyyəti), «Beynəlxalq Rəsul Rza», «Türk elminə və mədəniyyətinə xidmət», «KIBATEK xidmət ödəli», «Türk dünyası elminə üstün xidmət», «Qaracaoğlan» Özəl Ödəli, «Türk Dünyasına xidmət» Qızıl medalı, Qırğızstanda fəaliyyət göstərən «Azəri» Cəmiyyətinin Fəxri Fərmanı, «Türkcem» dərgisinin (Prizren, Kosova) «İlin mükafatı», İsparta Göllər Bölgəsi Yazarlar və Şairlər Dərnəyinin (Türkiyə) Şərəf Ödəli, Kadr akademiyasının (Ukrayna), «Elmin

və təhsilin inkişafında xidmətlərinə görə Qızıl Ordeni», Mayakovski ordeni, Avropa Şərəf ordeni və s.

Seçildiyi qurumlardan: Nyu-York Elmlər Akademiyasının, «Qafqaz Xalqları» Beynəlxalq Elmlər akademiyasının, Rusiya Təbiət Elmləri Akademiyasının, Beynəlxalq Kadr akademiyasının, Türk Dünyası Araşdırmaları Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının, İran İslam Respublikası Təbriz Dil və Mədəniyyət Akademiyasının, Avropa Mədəniyyəti Akademiyasının, həqiqi (akademik) üzvü, Türkiyə İLESSAM-ın (Elm və Ədəbiyyat Əsəri Sahibləri Məslək Birliyi) üzvü, Azərbaycanda İlin Şairi, Avrasiya Dostluq, Mədəniyyət, Sənət və Turizm Qurumunun Asiya ölkələri üzrə Mədəniyyət Səfiri, Türk Dünyası Araşdırmaları Beynəlxalq Elmlər Akademiyasının prezidenti, Qırğızıstan Milli Yazarlar Birliyinin, Bolqarıstan, Rumıniya Yazarlar Birliyinin, Kosova Türk Yazarlar Birliyinin üzvü və s.

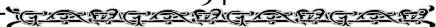

«Ədəbiyyat» qəzetinin, «Mars» və «Alov» dərgilərinin (Azərbaycan), Kümbət (Türkiyə), «Turnalar» (Quzey Kıbrıs), «Kaynak» (Bolqarıstan), «Türkçem» (Kosova), «Jalin» (Kazaxıstan), «Kərkük» (İraq) dərgilərinin və digər nəşrlərin idarə heyətinin üzvüdür.

Elçin İsgəndərzadə «Vektor» Beynəlxalq Elm Mərkəzini, eyni adlı Nəşrlər Evini, «VEKTOR» Beynəlxalq elm dərgisini, «Bayatı» Beynəlxalq ədəbi-sənət dərgisini, Xudu Məmmədov adına Beynəlxalq Elm mükafatını, Şahmar Əkbərzadə adına Beynəlxalq Ədəbiyyat mükafatını və Beynəlxalq Mədəni Əlaqələr Vaqfını və s. təsis edib.

Elçin İsgəndərzadə 100-dən artıq elmi əsərin, 36 ixtiranın, 8 monoqrafiya və dərs vəsaitinin, 62 bədii və elmi kitabın, 32 çevirmə kitabın müəllifi, 200-dək bədii və elmi kitabın elmi redaktorudur.

Türk Dünyasının tanınmış şəxsiyyəti, alim, şair, naşir, professor Elçin İsgəndərzadənin həyat və yaradıcılığı ilə tanış-

lıq hörmətli şairimiz Çingiz Əlioğlunun tamamilə haqlı olduğunu göstərdi – doğrudan da, «bu gün mədəni həyatımızda, xüsusən ədəbi aləmdə bir Elçin İsgəndərzadə fenomeni mövcuddur».

Həm də deməliyəm ki, Elçin İsgəndərzadənin reklama, təbliğ olunmağa ehtiyacı yoxdur.

Təbliğ olunması bütün dünya ölkələrini gəzib, canlı surətdə, bir çox dillərdə nəşr edilmiş əsərləri ilə təbliğ olunub. Onun fəaliyyəti ilə tanışlıq gənclərimizə (həm də təkcə gənclərimizə yox) vacibdir.

Bitirməkdə olduğum 199-cu məktəbdə Bəxtiyar Vahabzadə ilə görüş keçirilirdi. Şairin həyat və yaradıcılığı haqqında geniş məruzəm xoşuna gəldi və yenicə çapdan çıxmış «Ceyran» kitabını avtoqrafla mənə bağışladı: «Nijad Mikayılzadəyə xatirə kimi təqdim edirəm. Əziz dost, böyük Nizaminin aşağıdakı sözləri sənin həyat qayən olsun:

*Dünyada keçməsin boş cavan çağın,
Yol get ki, güclüdür indi ayağın.*

Bəxtiyar V.
23 noyabr 1957».

Elçin İsgəndərzadənin gənc yaşlarında (axı onun 45 illik yubileyi hələ qarşıdadır!) həm alim, həm də şair kimi belə yüksək zirvələri fəth etməsinin sirri də məhz cavanlıq çağını boş keçirməməsindədir.

Bax, bu həyat yolu gənclərimiz üçün örnək olmalıdır.

Nijad Mikayılzadə
İDRAK POEZİYASI
(Elçin İsgəndərzadə fenomeni)

Çapa imzalanmış: 01.06. 2009
Kağız formatı: 60x84 1/////16
Həcmi: 6 ç.v.; Sifariş: 450; Sayı: 1000

«VEKTOR» BEYNƏLXALQ ELM MƏRKƏZİ
«VEKTOR» NƏŞRLƏR EVİ

Ünvan: AZ1018. Bakı şəh, Əhmədli qəs, Zığ yolu, 20 q

tel: (+99470) 3007000; (+99412) 4471404

faks: (+99412) 4796003

e-mail: isgenderzadeh@rambler.ru

www.vektor.az

